
ПОЛІТИЧНІ ВИМІРИ СУЧАСНОСТІ

Медіафорум : аналітика, прогнози,
інформаційний менеджмент :
зб. наук. праць. – Чернівці :
Чернівецький нац. ун-т, 2020. –
Том 8. – С. 132-147

Mediarorum: Analytics, Forecasts,
Information Management:
Collection of Research Articles. – Chernivtsi:
Chernivtsi National University, 2020. –
Vol. 8. – pp. 132-147

<https://doi.org/10.31861/mediaforum.2020.8.132-147>

УДК: 32:303.1

© Наталія Ротар¹

КРИТИКА ТЕОРІЇ РЕФЛЕКСИВНОГО МОДЕРНУ В СУЧАСНІЙ ПОЛІТИЧНІЙ НАУЦІ

132

У статті здійснено вивчення основних векторів критики теорії рефлексивного модерну. Доведено, що в сучасній політичній науці вона розгортається довкола окремих положень теорії рефлексивного модерну. Встановлено, що критики зазнає європоцентризм визначення та тлумачення рефлексивного модерну, характерний для досліджень У. Бека, Е. Гідденса та Ю. Габермаса. Критичне ставлення до європоцентризму рефлексивного модерну спровокувало поширення ідеї про імовірність і реальність множинності модернів (наприклад, азійські концепції стислої модерності та посиленої модернізації). Обґрунтовано, що найважливішими векторами критики теорії рефлексивного модерну є: (1) роль та функції політичного часу та хронополітики в умовах різних культур та політичних систем; (2) функціональні характеристики суб'єктів політики, насамперед держави та громадянина; (3) наукова позиція, відповідно до якої політичне та політика в рамках реалій рефлексивного модерну не можуть залишатися у сталому вигляді, тож неминуче виявлення нових інституційних характеристик модерну, що суттєво розширюють уявлення про радикальний модерн; (4) необхідність уточнення такої характерної риси рефлексивного модерну як зміна системи контролю над засобами насильства; (5) пошук меж застосування теорії рефлексивного модерну в дослідженні політичних процесів в сучасному світі.

Ключові слова: політична наука, політична теорія, теорія рефлексивного модерна, критика, множинний модерн.

¹ Доктор політичних наук, професор кафедри політології та державного управління факультету історії, політології та міжнародних відносин Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича. E-mail: n.rotar@chnu.edu.ua; <https://orcid.org/0000-0002-6430-3460>

Critique of Reflective Modern Theory in Contemporary Political Science

The article studies the main lines of criticism of the theory of reflexive modernism. It is proved that in modern political science it unfolds around certain provisions of the theory of reflexive modernism. It is substantiated that Eurocentrism of the definition and interpretation of reflexive Art Nouveau, characteristic of the studies of U. Beck, A. Giddens, and J. Habermas, is criticized. A critical attitude towards eurocentrism of reflexive modernism provoked the formation of the idea of the probability and reality of the multiplicity of modernities (for example, Asian concepts of compressed modernity and enhanced modernization). It is proved that the most important vectors of criticism of the theory of reflexive modernism are: (1) the role and functions of political time and chronopolitics in different cultures and political systems; (2) the functional characteristics of political actors, primarily the state and citizen; (3) the scientific position according to which political and politics in the framework of the realities of reflexive modernism cannot remain in a stable form, therefore it is inevitable to identify new institutional characteristics of modernity that significantly expand the concept of radical modernism; (4) the need to clarify such a characteristic feature of reflective modernity as changing the system of control over the means of violence; (5) the search for the limits of application of the theory of reflexive modernism in the study of political processes in the modern world.

133

Keywords: political science, political theory, theory of reflexive modernism, criticism, multiple modernity.

Процес глобалізації перетворив світ на унікальний простір, у якому зростаюча політична взаємозалежність зумовлюється взаємовпливом економічних, технологічних і соціальних змін, які можуть відбуватися за тисячі кілометрів одна від одної та породжувати ефекти хвиль у неконтрольованій послідовності. У глобалізованому світі будь-яка політична подія підпорядковується закону ефекту доміно, впливаючи на географічно і культурно віддалені політичні простори. Однею з наукових відповідей викликам глобалізації стала теорія рефлексивного модерну, яка сформувалася в політичній науці як спроба осмислити зміни в структурі та змісті політичного, які були спричинені процесами глобалізації та особливо відчутними стали в останні десятиліття XX ст.

Теорія рефлексивного модерну (У, Бек, Е. Гідденс, Ю. Габермас) сформувалася з метою здійснення більш оптимального й адекватного вивчення суспільства та його політичного, яке існує тут і зараз. Заперечуючи ідею постмодерністів про те, що модерн вже досяг свого кінця, представники теорії рефлексивного модерну стверджують, що модерність продовжує розвиватися іншими, ніж перший модерн, шляхами. Якщо в рамках постмодерну йдеться про зміну парадигм, що призвело до радикальної трансформації модерну, то прихильники теорії рефлексивного модерну постулюють спадковість і незавершеність проекту модерну проекту, розпад організованого (раціонального) модерну і перехід до рефлексивної сучасності.

Свого часу У. Бек окреслив напрями критики теорії рефлексивного модерну, яка має стосуватися принаймні «мінімум трьох питань: (1) Що є основою критики? Що є «критичним» в цій критичній теорії? (Питання про нормативний горизонт суспільства світового ризику) (2) Які ключові тези і основні аргументи критики? (3) Якою мірою ця теорія порушує принципи модернізації та глобалізації та визначає політичні перспективи 21-го століття» (Beck, 2009). Сучасна варіативність тенденцій критики теорії рефлексивного модерну настільки варіативна, що потребує постійної уваги наукового товариства. Тому метою даної статті є здійснення комплексного політологічного дослідження векторів критики теорії рефлексивного модерну в сучасній політичній науці.

Критика теорії рефлексивного модерну розгортається в сучасній політичній науці не довкола заперечення самого терміну чи означення суті політичного, у якому відображено ризикологічний потенціал, а довкола окремих положень теорії рефлексивного модерну. Насамперед, критики зазнає європоцентризм визначення та тлумачення рефлексивного модерну в дослідженнях У. Бека, Е. Гідденса та Ю. Габермаса. Критичне ставлення до європоцентризму рефлексивного модерну спровокувало поширення ідеї про імовірність і реальність множинності модернів. Основою такої позиції стало розуміння рефлексивного модерну як такого, що має локальний політичний та соціокультурний зміст, детермінований низкою місцевих факторів в умовах глобалізації політичного простору. Швейцарська науковець Ш. Рандерія наголошує, що вона пропонує «ідею модернів, котрі переплітаються і конфліктують, як шлях до менш євроцентричного і більш космополітичного розуміння модернів як на Заході, так і

поза ним» (Randeria, 2017). Р. Гринштейн, аналізуючи шляхи розвитку, політичні та соціальні процеси у ПАР, Індії, Китаї та країнах Латинської Америки, обґрунтовує концепцію «альтернативного модерну» як певну опозицію теорії рефлексивного модерну (Knodt, 1991, 356). Теорема про множинність та альтернативність модернів привернула до себе широку увагу, разом з тим, саме безліч і альтернативність модернів не виключає роль глобального модерну як такого, що радикально впливає на функціонування локальних модернів: «Шанси оволодіння викликами глобального модерну можна оцінити за здатністю індивідів і локальних спільнот знайти спільну мову з продуктами глобального модерну» (Knodt, 1991, 356).

Е. Аллард (Allard, 2002.), прихильник теорії множинних модернів, вважає, що є достатньо підстав сумніватися в тому, що навіть в західному світі сьогодні має місце загальний «уніфікований» модерн. Теорія множинних модернів може похитнути уявлення про універсальний характер змін, що відбуваються з настанням світового суспільства ризику в інтерпретації У. Бека і підштовхнути дослідників до більш уважного порівняння аналогічного досвіду різних країн. Серед кейсів критики теорії рефлексивного модерну У. Бека нами виявлено дані по трьох країнах – Британії (Levitas, 2000; Rose, 2000), Іспанії (Medrano 2003) та Фінляндії (Rusanen, 2002), які підтверджують окремі положення теорії У. Бека тільки частково.

Серед азійських дослідників модерну, постмодерну та рефлексивного модерну найбільш поширеними є концепція стислої модерності (Chang 2010) та посиленої модернізації (Han and Shim, 2010; Han 1997; Han, 1998; Han, 2010; Han, 2012; Han, 2013), в рамках яких сформовано досить точне розуміння досвіду політичної модернізації в країнах Східної Азії. Найбільш системно європоцентрична позиція У. Бека заперечується азійським політологом С.-Дж. Ханом, який ініціював «відкритий діалог з Ульріхом Беком щодо другого модерну» (Han 2015, 55) у політичному просторі країн Азії. Окреслюючи свою позицію як активний підхід, С.-Дж. Хан наголошує, що його суть відповідає прагненням У. Бека, оскільки активний підхід є «більш внутрішнім, а не зовнішнім, бачить Східну Азію зсередини, а не з концептуальної схеми, викладеної західною політичною теорією. Цей підхід активний у тому, що він відкриває діалог із Заходом, будучи вірним азійській ідентичності та приділяючи пильну увагу конкретним шляхам розвитку та їх наслідкам» (Han, 2015, 57). На дум-

ку С.-Дж. Хана, базовим моментом дискусії щодо європоцентризму рефлексивного модерну є питання (1) про ступінь політичних та правових змін як умови для рефлексивного модерну та (2) про характер «домовленостей з історією» (Han, 2010, 420), які є ключовим для з'ясування політичної основи не лише демократичного режиму, але і регіональної спільноти, такої, наприклад, як Європейський Союз. С.-Дж. Хан, посилаючись на проаналізовані К. Оффе «тенденції серйозної фінансової кризи» (Offe, 2009, 554), зазначає, що попри все, Європа випереджає усі «інші регіони в русі до космополітичного розвитку і, отже, реальності другого модерну, де ЄС є прикладом космополітичної співпраці» (Han, 2012, 81), там найбільш імовірні. Це стало можливим завдяки багатьом факторам, одним з яких – європейський успіх політико-правових трансформацій після Другої світової війни. Порівнюючи досвід політичних реформ Німеччини та Японії у повоєнний період, С.-Дж. Хан означає досвід кожної з країн як протилежний один одному: попри проходження обох країн через військові трибунали, Німеччина «відірвалася від свого неправомірного минулого з вибаченнями та компенсацією (відшкодуванням)» (Han, 2012, 83), тоді як Японія не вдалася до подібних практик. Відповідно, Німеччина сформувала відносини довіри та партнерства з сусідніми країнами, без яких було б неможливим створення ЄС, тоді як Японія «створила відносини напруженості і конфліктогенності з сусідніми країнами. Попри ефективну взаємодію в таких сферах, як торгівля, туризм, культура, освіта, та інші, відсутність політико-правових змін перешкождали Східній Азії формувати справжню регіональну спільноту (Han 2012, 92). Сьогодні елементи рефлексивної модерності в східних країнах, які не вкладаються в політичну парадигму західних суспільств: «систематичне порушення прав людини, ідеологічна ворожнеча та надмірне занепокоєння націоналізмом у Східній Азії» (Han and Shim, 2010, 470), на думку С.-Дж. Хана варто вивчати через «залежний, контекстно-специфічний підхід до рефлексивного модерну, перш ніж ми приймемо ідею Бекка про радикалізацію сучасності, індивідуалізацію та космополітизацію, які вимагають низки історичних, політичних, соціальних та культурних умов» (Han, 2015, 54).

Зауважимо, що у лекції, прочитаної У. Беком в Нагої (Японія, 2010 р.), дослідник критично оцінив власні європоцентричні припущення, висловлені раніше. Звертаючись до японської інтелекту-

альної аудиторії, У. Бек наголосив «на необхідності космополітичної сутності суспільних наук» (Beck and Grande, 2010) та визнав «здатність Східної Азії деконструювати європоцентричну концепцію сучасності та реконструювати справжню множинність історичних траєкторій від сучасності до другого модерну» (Beck and Grande, 2010). На відміну від інших представників теорії рефлексивного модерну, У. Бек не позиціонував пріоритети розвитку західних країн як модель, придатну для інших країн світу. Навпаки, він визнав потенційну роль Східної Азії у переосмисленні самопізнання європейської сучасності, розглядаючи «Європу з неєвропейської точки зору, тобто азіатськими очима» (Beck and Grande, 2010). На нашу думку, в сучасній політичній науці ідея множинності глобальних модернів є достатньо продуктивною та у подальшому розвитку політичної теорії може стати основою нових концептуальних підходів.

Другим аспектом критики теорії рефлексивного модерну є роль та функції політичного часу та хронополітики в умовах різних культур та політичних систем. Австралійський науковець К. Дж. Макдоналд вважає, що розмаїття модернів, означених у глобальному вимірі як другий модерн, обумовлено насамперед фактором своєрідності сприйняття політичного часу в різних соціокультурних системах (McDonald, 2001). Це дозволяє інтегрувати до спектру характеристик рефлексивного модерну поняття «складний політичний простір» і «складний політичний час», тобто йдеться про збільшення кількості політичних акторів, «які живуть в різних непослідовних тимчасових параметрах і в різних місцях в один і той же час» (McDonald, 2016, 6). На нашу думку, висновок К. Дж. Макдоналда вказує на перспективу появи в сфері політичного управління принципово нових проблем, пов'язаних зі сферою ухвалення політичних рішень.

Під впливом чинника політичного часу формуються параметри планування і конструювання політичного майбутнього на рівні макрополітики, мезополітики та мікрополітики. Тобто, в період сучасності люди змушені переходити з одного хроновиміру політичного в інший, більш динамічний і невизначений. За цим критерієм італійський науковець К. Леккарді характеризує перший модерн як такий, що «конструював зміст майбутнього як час експериментування і можливостей» (Leccardi, 2008, 123), тоді як другий (рефлексивний) модерн «визначає майбутнє через невизначений вимір, скоріше як потенційну можливість, а не ресурс» (Leccardi, 2014, 18).

На думку дослідника, визначити, в якому модерні перебуває той чи інший політичний простір, можна емпірично, шляхом визначення характеру відносин «між потребою суб'єктивного контролю над політичним часом як ресурсом та ризикованою невизначеністю політичного середовища» (Leccardi, 2008, 124). Отже, рефлексивний модерн зменшує кількість параметрів політичного порядку, які можна використовувати з аналітичною та прогностичною метою упродовж тривалого часу і, відповідно, збільшує кількість плінних параметрів, що об'єктивно ускладнює політичне планування. На нашу думку, наголос на особливості політичного часу в рефлексивному модерні фактично спростовує уявлення про нього, як про євроцентристський модерн. Адже вплив часового виміру на розвиток політичної сфери конкретного соціуму та альтернативність сприйняття часу відображає її специфіку та вказує на глокальність як одну з виведених У. Беком характеристик рефлексивного модерну.

138

Третій аспект критики теорії рефлексивного модерну здійснюється з позицій уточнення характеристик суб'єктів політики, насамперед держави та громадянина. На думку М. Рустіна, У Бек не цілком точно визначає суб'єктів політики у другій модерності (Rustin 1994, 8). Те, що влада йде з рук держави, зовсім не означає її більш рівномірного розподілу – «просто вона узурпується силами, які контролюють економічний розвиток» (Rustin 1994, 8). Р. Мерфі критикує ідею У. Бека про те, що «суспільство ризику не має центру влади» (Murphy 1994, 29). Р. Левітас ставить під сумнів можливість організації відкритих переговорів з приводу ризиків між усіма зацікавленими сторонами (Levitas, 2000, 201), наводячи докази практичної нездійсненності переходу до суспільства, звільненого, на думку У. Бека, від «цінності необмеженого економічного зростання» (Levitas, 2000, 205). З огляду на це, вважає Р. Левітас, необхідні дослідження, предметом яких були б реальні відносини між концентрацією капіталу і концентрацією політики безпеки.

У контексті проблеми суб'єктів політики, британський дослідник М. Море, один з послідовників концепції постлюдини, наголошує, що «об'єкти і технології настільки збільшують владу над нашими життями, що ми більше не можемо розглядати людей як повновладних агентів» – так виникає «постлюдина», чия діяльність просто немислима без «інтелектуальних» машин (More, 2013, 9). Така «постлюдина», яка по суті є атрибутом сучасного суспільства, стверджуючи

власну суб'єктність в політиці шляхом нових, насамперед інформаційних технологій, змінює зміст взаємодії з приводу влади та насичує новими сенсами зміст політичного. Разом з тим, і громадянин, і сучасне суспільство втрачають при цьому багато власне політичних якостей у сфері політики: «Світ сьогодні проходить через серію драматичних трансформацій, які, в сукупності підживлюють ґрунтовний виклик політичній теорії і, більш конкретно, класичному розумінню того, що є «політичне» (More, 2013, 8). Отже, рефлексивний модерн, передбачає зміну політичного, детерміновану інтелектуальною технологією, яка стає атрибутом політичної системи.

Четвертий напрям критики теорії рефлексивного модерну сформований довкола наукової позиції, відповідно до якої політичне та політика в рамках реалій рефлексивного модерну не можуть залишатися у сталому вигляді, тож неминуче виявлення нових інституційних характеристик модерну, що суттєво розширюють уявлення про радикальний модерн Е. Гідденса, У. Бека та їх послідовників. Зокрема, нідерландський політолог Ф. Фішер вважає, що оскільки другий модерн характеризується «плинністю середовища», то це сприяє появі «плинної релігії» та утворенню глобальних релігійних мереж і віртуальних комунікацій, які стають опосередкованими суб'єктами політики (Fischer, 1998, 114). Розгортаючи ці ідеї, С. Сасен наголошує, що в суспільстві рефлексивного модерну глобальна тенденція руйнування «традиційних форм вірувань має локальну специфіку» (Susen, 2009, 92), яка зазнає політизації на глобальному рівні. Нові інституційні характеристики рефлексивного модерна в сфері політичного, данський дослідник К. Херст-Андерсен пов'язує зі сферою мови: рефлексивний модерн приводить до того, що значимість світових мов в політиці набуває релятивного значення. Він обґрунтовує гіпотезу, відповідно до якої населення надає перевагу мовам «швидше під впливом економічних, а не культурних чинників» (Цит. за: Tully 1989, 191), оскільки «у європоцентристському світі інтерес викликає китайська та японська мови, оскільки вони мають велике значення з економічних позицій, ніж такі європейські мови, як німецька, французька та іспанська» (Цит. за: Tully, 1989, 193). Водночас, англійська мова виконує політичні функції.

П'ятим напрямом критики теорії рефлексивного модерну є необхідність уточнення такої характерної риси рефлексивного модерну, яку визначив Е. Гідденс, як зміна системи контролю над засобами

насилення. Опоненти Е. Гідденса вказують на те, що швидше варто говорити про зміну системи контролю над забезпеченням правопорядку. Це виражається в утвердженні принципів афективної нейтральності та універсалізму, наприклад, в діяльності поліції. К. Лайонс вважає, що в умовах рефлексивного модерну політичне достатньо активно інтегрується у сферу діяльності силових структур: «освіта поліцейських офіцерів гарантує відсутність проявів дискримінації щодо сексуальних або етнічних меншин; їх технічна підготовка зменшує ризики для життя, оскільки передбачає орієнтацію на використання вогнепальної зброї тільки в екстремальних випадках» (Lyons, 2006, 371). Американський науковець В. Лейсс з цього приводу зауважує, що модерн «забезпечує права людини для всіх соціальних груп» і, що особливо важливо, що засоби масової комунікації забезпечують відповідний «дискурс з прав людини» (Leiss, 1992).

140

—

Шостим, і останнім, напрямом критики теорії рефлексивного модерну, що відбувається у форматі дискусії, є пошук меж застосування теорії рефлексивного модерну в дослідженні політичних процесів в сучасному світі. Зокрема, межі використання теорії рефлексивного модерну У. Бека обговорюються в контексті перспектив та імовірності відтворення політичних сценаріїв, описаних науковцем, за межами Німеччини. Зокрема, стверджується, що загальна теорія рефлексивного модерну (і суспільства ризику) у дослідженнях У. Бека базується на специфічному німецькому, або навіть баварському досвіді. Наприклад, Е. Скотт пише про те, що поняття «сучасне суспільство» і «Німеччина» в книгах та статтях У. Бека збігаються за змістом (Scott, 2000, 41). Ф. Фішер також зазначає, що теорія рефлексивного модерну У. Бека зародилася в невеликому і порівняно однорідному німецькому суспільстві, де рівень свідомості набагато вище, ніж в більшості індустріально розвинених країнах (Fischer, 1998, 112). Цим і пояснюється те, що ідеї У. Бека спочатку були сприйняті за межами Німеччини з великим скепсисом. Подібні застереження зустрічаємо і у дослідженнях російських науковців, наприклад, А. Філіпова (Филиппов, 2001). У відповідь на ці зауваження У. Бек пише, що досвід Німеччини може бути перенесений на ґрунт інших країн, оскільки ризики легко перетинають кордони національних держав (Beck, 2000). Досить сильний аргумент на підтримку цієї позиції У. Бека формулює А. Скотт, який нагадує, що багато класичних політичних теорій були «підказані» досить специфічними контекстами і випадками (Scott, 2000, 40). За-

хищаючи підхід У. Бека, дослідник зазначає, що цілком «обґрунтовано припустити, що поштовхом для написання Беком книги про суспільства ризику стала кампанія проти будівництва АЕС в Баварії (Уокерсдорф), однак це не менш легітимна вихідна точка для побудови теорії, ніж прусська бюрократія і соціальна політика Бісмарка для побудови теорії бюрократії Макса Вебера» (Scott, 2000, 41).

Деякі критики У. Бека ставлять під сумнів відмінність в інтенсивності та глибині ризиків на рівні першого і другого модерну. Р. Мерфі зауважує, що в історичній ретроспективі суспільства минулого були також суспільствами ризику, на що вказують війни та голод як процес або результат політики: «Якщо ж вважати необхідним елементом суспільства ризику стан стурбованості майбутнім, то такими були всі середньовічні католицькі країни, які перебували в безперервному страху перед пеклом» (Murphy, 1994, 250). Підтримуючи позицію Р. Мерфі, С. Леш стверджує, що підвищене занепокоєння з приводу ризику має цілком конкретний соціальний ґрунт, що асоціюється з певними маргінальними групами (Lash, 1994). Дослідник також вважає, що У. Бек переоцінює можливості раціональної регуляції соціального сприйняття ризиків у форматі відповідної політики національної держави чи програм міжнародних організацій, тоді як культурні (або естетичні) змінні залишає поза зоною дослідницької уваги. С. Леш, присвячуючи цій проблемі низку наукових робіт (Lash, 1994) доводить, що теорія рефлексивної модернізації, сформульована У. Беком та Е. Гідденсом, яка передбачає, що рефлексивність за своєю природою є «когнітивною», визнає перевагу універсального (наукового) над одиничним (ситуативним або конкретним) як обмеженим підходом до вивчення сучасності. С. Леш вважає за необхідно привернути увагу не тільки до когнітивного, а й до естетичного виміру рефлексивності, відповідно до дослідницької традиції У. Бенджаміна і Т. Адорно, які дозволяють вивчати вплив поп-культури та масової культури на зміни в політиці та трансформації суті політичного процесу (Lash, 2000). Зауважимо, що побіжно С. Леш висловлюється з приводу того, що носіями ідеї рефлексивності, з позицій У. Бека, є інститути, тоді як сьогодні «соціальна, культурна і політична взаємодія все швидше виривається за межі інститутів» (Lash, 2000).

Отже, визначення та дослідження основних векторів критики теорії рефлексивного модерну дозволило встановити, що в сучасній політичній науці вона спрямована на окремі положення теорії, але не

заперечує її принципових концептуальних положень. Насамперед, критики зазнає європоцентризм визначення та тлумачення рефлексивного модерну, характерний для досліджень У. Бека, Е. Гідденса та Ю. Габермаса. Критичне ставлення до європоцентризму рефлексивного модерну спровокувало поширення ідеї про імовірність і реальність множинності модернів (наприклад, азійські концепції стислої модерності та посиленої модернізації). Найбільш змістовні дискусії розгорнулися довкола таких положень теорії рефлексивного модерну: по-перше, роль та функції політичного часу та хронополітики в умовах різних культур та політичних систем; по-друге, функціональні характеристики суб'єктів політики, насамперед держави та громадянина; по-третє, вплив динаміки політичного та політики в умовах рефлексивного модерну на генерування нових інституційних характеристик модерну; по-четверте, система контролю над використанням засобів насильства; по-п'яте, межі застосування теорії рефлексивного модерну в дослідженнях політичних процесів в сучасному світі.

142

Джерела та література:

1. Аллард, Э. 2002. “Сомнительные достоинства концепции модернизации”. http://2001.isras.ru/SocIs/SocIsArticles/2002_09/Allard.doc (accessed 10 June19).
2. Филиппов, А. Ф. 2001. “Печальная глобализация: локальное без границ, глобальное без места”. В: Бек У. Что такое глобализация? Москва: Прогресс-Традиция. С. 283–297.
3. Beck, U. 2009. “Critical Theory of World Risk Society: A Cosmopolitan Vision” <https://www.e-skop.com/images/UserFiles/Documents/Editor/urlich-beck-cosmopolitan-view.pdf>
4. Beck, Ulrich and Grande, Edgar. 2010. “Varieties of second modernity: The cosmopolitan turn in social and political theory and research”. *British Journal of Sociology* 61(3): 409–442.
5. Beck, Ulrich. 2000. “Risk Society Revised: Theory, Politics and Research Programmes”. In: *The Risk Society and Beyond*. London: Sage Publications: 211–229.
6. Chang, Kyung-Sup. 2010. *South Korea under Compressed Modernity: Familial Political Economy of Transition*. London: Routledge.
7. Fischer, F. 1998. “Ulrich Beck and the Politics of the Risk Society”. *Organization and Environment*. 11 (1): 111–115. <http://>

proquest.umi.com/pqdweb?RQT=305&SQ=AUTHOR(Frank%20Fischer)&SMR=1&SAid=0&SName=sa_menu&JSEnabled=1&TS=1028547696 (accessed 10 April 19).

8. Han, Sang-Jin and Shim, Young-Hee. 2010. "Redefining second modernity for East Asia: A critical assessment," *British Journal of Sociology*. 61(3): 465–488.

9. Han, Sang-Jin. 1997. "The political economy and moral institutions: The formation of the middling grassroots in Korea." *Humboldt Journal of Social Relations*. 23(1–2): 71–89.

10. Han, Sang-Jin. 1998. "The Korean path to modernization and risk society," *Korea Journal*. 38(1): 5–27.

11. Han, Sang-Jin. 2012. *Divided Nations and Transitional Justice: What Germany, Japan and South Korea can Teach the World*. Boulder: Paradigm Publisher.

12. Han, Sang-Jin. 2013. "Tackling the global threat through the 'tianxia gongsheng'." *Hankyoreh (newspaper)*. December 2. <http://english.hani.co.kr/> (accessed 10 June 19).

13. Han, Sang-Jin. 2015. "Second-modern transformation in East Asia: An active dialogue with Ulrich Beck" *Socio*. 5: 45–64 <http://journals.openedition.org/socio/1897> (accessed 10 April 19).

14. Knodt, E. M. 1991. "Irony and the Discourse of Modernity". *Philosophy and Literature*. 15(2): 356–357.

15. Lash, S. 1994. "Reflexivity and its Doubles: Structure, Aesthetics, Community". In: Beck U., Giddens A., Lash S. *Reflexive Modernization: Politics, Tradition and Aesthetic in the Modern Social Order*. Cambridge: Polity Press. P. 56–109.

16. Lash, S. 2000. "Risk Culture" In: *The Risk Society and Beyond*. London: Sage Publications. P. 47–62.

17. Leccardi, C. 2008. "New biographies in the 'risk society'? About future and planning". *Twenty-First Century Society*. 3(2):119–129.

18. Leccardi, C. 2014. "Time of Society and Time of Experience: Multiple Times and Social Change" *KronoScope* 14(1):10–24.

19. Leiss, W. 1992. Review on Beck U. *Risk Society: Towards the New Modernity*. London: Sage. <http://www.ualberta.ca/~cjscopy/articles/leiss.html> (accessed 10 June 19).

20. Levitas, R. 2000. "Discourses of Risk and Utopia". In: *The Risk Society and Beyond*. London: Sage Publications. P. 198–210.

21. Lyons, K. 2006. "Globalization and Social Work: International and Local Implications" *British Journal of Social Work*. 36(3):365–380.

22. McDonald, P. 2001. "Low fertility not politically sustainable". *Population Today*. 29(6):3–8.

23. Medrano, J. D. (2003). *Questioning Modernity: A Test of Giddens's Beck's and Inglehart's Theories*. CCSA-Past Papers. <http://www.sscnet.ucla.edu/soc/groups/ccsa/medrano.pdf> (accessed 14 April 19).

24. More, M. 2013. "The Philosophy of Transhumanism". In: More, M., Vita-More, N. (eds.), *The Transhumanist Reader: Classical and Contemporary Essays on the Science, Technology, and Philosophy of the Human Future*. New York: John Wiley & Sons, Inc. P. 3–17.

25. Murphy, R. 1994. *Rationality and Nature. A Sociological Inquiry into a Changing Relationship*. Colorado: Westview Press.

26. Murphy, R. 1997. *Sociology and Nature*. Colorado: Westview Press.

144
— 27. Offe, C. 2009. "Governance: An 'empty signifier'?" *Constellations*. 16(4): 550–562.

28. Randeria, Sh. 2017. "Mobilizing law for solidarity" <https://www.eurozine.com/mobilizing-law-for-solidarity-an-interview-with-shalini-randeria/?pdf> (accessed 10 June 19).

29. Rose, H. 2000. "Risk, Trust and Scepticism in the Age of the New Genetics". In: *The Risk Society and Beyond*. London: Sage Publications.

30. Rusanen, T. 2002. "Challenging the Risk Society. The Case of Finland". *Science Communication*. 24(2):198–208.

31. Rustin, M. 1994. "Incomplete Modernity: Ulrich Beck's "Risk Society" [Recensio]". *Radical Philosophy*. 67: 3–12.

32. Scott, A. 2000. "Risk Society or Angst Society? Two Views of Risk, Consciousness and Community". In: *The Risk Society and Beyond*. London: Sage Publications. P. 33–46.

33. Susen, S. 2009. "Between Emancipation and Domination: Habermasian Reflections on the Empowerment and Disempowerment of the Human Subject". *The Warwick Journal of Philosophy* 20: 80–110.

34. Tully, J. 1989. "Wittgenstein and Political Philosophy: Understanding Practices of Critical Reflection". *Political Theory* 17(2):172–204.

References:

1. Allard, E. 2002. "Somnitel'ny'e dostoinstva koncepczii modernizaczii". http://2001.isras.ru/SocIs/SocIsArticles/2002_09/Allard.doc (accessed 10 June19).
2. Filippov, A. F. 2001. "Pechal'naya globalizaczija: lokal'noe bez granicz, global'noe bez mesta". V: Bek U. Chto takoe globalizaczija? Moskva: Progress-Tradicziya. S. 283–297.
3. Beck, U. 2009. "Critical Theory of World Risk Society: A Cosmopolitan Vision" <https://www.e-skop.com/images/UserFiles/Documents/Editor/urlich-beck-cosmopolitan-view.pdf>
4. Beck, Ulrich. 2000. "Risk Society Revised: Theory, Politics and Research Programmes". In: *The Risk Society and Beyond*. London: Sage Publications: 211–229.
5. Beck, Ulrich and Grande, Edgar. 2010. "Varieties of second modernity: The cosmopolitan turn in social and political theory and research". *British Journal of Sociology* 61(3): 409–442.
6. Chang, Kyung-Sup. 2010. *South Korea under Compressed Modernity: Familial Political Economy of Transition*. London: Routledge.
7. Medrano, J. D. (2003). *Questioning Modernity: A Test of Giddens's Beck's and Inglehart's Theories*. CCSA-Past Papers. <http://www.sscnet.ucla.edu/soc/groups/ccsa/medrano.pdf> (accessed 14 April 19).
8. Fischer, F. 1998. "Ulrich Beck and the Politics of the Risk Society". *Organization and Environment*. 11 (1): 111–115. [http://proquest.umi.com/pqdweb?RQT=305&SQ=AUTHOR\(Frank%20Fischer\)&SMR=1&SAid=0&SAname=sa_menu&JSEnabled=1&TS=1028547696](http://proquest.umi.com/pqdweb?RQT=305&SQ=AUTHOR(Frank%20Fischer)&SMR=1&SAid=0&SAname=sa_menu&JSEnabled=1&TS=1028547696) (accessed 10 April 19).
9. Han, Sang-Jin. 2015. "Second-modern transformation in East Asia: An active dialogue with Ulrich Beck" *Socio*. 5: 45–64 <http://journals.openedition.org/socio/1897> (accessed 10 April 19).
10. Han, Sang-Jin. 2012. *Divided Nations and Transitional Justice: What Germany, Japan and South Korea can Teach the World*. Boulder: Paradigm Publisher.
11. Han, Sang-Jin and Shim, Young-Hee. 2010. "Redefining second modernity for East Asia: A critical qssessment," *British Journal of Sociology*. 61(3): 465–488.
12. Han, Sang-Jin. 1997. "The political economy and moral institutions: The formation of the middling grassroots in Korea". *Humboldt Journal of Social Relations*. 23(1–2): 71–89.

13. Han, Sang-Jin. 1998. "The Korean path to modernization and risk society," *Korea Journal*. 38(1): 5–27.

14. Han, Sang-Jin. 2013. "Tackling the global threat through the 'tianxia gongsheng'." *Hankyoreh (newspaper)*. December 2. <http://english.hani.co.kr/> (accessed 10 June19).

15. Knodt, E. M. 1991. "Irony and the Discourse of Modernity". *Philosophy and Literature*. 15(2): 356–357.

16. Lash, S. 1994. "Reflexivity and its Doubles: Structure, Aesthetics, Community". In: Beck U., Giddens A., Lash S. *Reflexive Modernization: Politics, Tradition and Aesthetic in the Modern Social Order*. Cambridge: Polity Press. P. 56–109.

17. Lash, S. 2000. "Risk Culture" In: *The Risk Society and Beyond*. London: Sage Publications. P. 47–62.

18. Leccardi, C. 2008. "New biographies in the 'risk society'? About future and planning". *Twenty-First Century Society*. 3(2):119–129.

146
— 19. Leccardi, C. 2014. "Time of Society and Time of Experience: Multiple Times and Social Change" *KronoScope* 14(1):10–24.

20. Leiss, W. 1992. Review on Beck U. *Risk Society: Towards the New Modernity*. London: Sage. <http://www.ualberta.ca/~cjscopy/articles/leiss.html> (accessed 10 June19).

21. Levitas, R. 2000. "Discourses of Risk and Utopia". In: *The Risk Society and Beyond*. London: Sage Publications. P. 198–210.

22. Lyons, K. 2006. "Globalization and Social Work: International and Local Implications" *British Journal of Social Work*. 36(3):365–380.

23. McDonald, P. 2001. "Low fertility not politically sustainable". *Population Today*. 29(6):3–8.

24. More, M. 2013. "The Philosophy of Transhumanism". In: More, M., Vita-More, N. (eds.), *The Transhumanist Reader: Classical and Contemporary Essays on the Science, Technology, and Philosophy of the Human Future*. New York: John Wiley & Sons, Inc. P. 3–17.

25. Murphy, R. 1994. *Rationality and Nature. A Sociological Inquiry into a Changing Relationship*. Colorado: Westview Press.

26. Murphy, R. 1997. *Sociology and Nature*. Colorado: Westview Press.

27. Offe, C. 2009. "Governance: An 'empty signifier'?" *Constellations*. 16(4): 550–562.

28. Randeria, Sh. 2017. "Mobilizing law for solidarity" <https://www.eurozine.com/mobilizing-law-for-solidarity-an-interview-with-shalini-randeria/?pdf> (accessed 10 June19).

29. Rose, H. 2000. "Risk, Trust and Scepticism in the Age of the New Genetics". In: *The Risk Society and Beyond*. Ljndon: Sage Publications.

30. Rusanen, T. 2002. "Challenging the Risk Society. The Case of Finland". *Science Communication*. 24(2):198–208.

31. Rustin, M. 1994. "Incomplete Modernity: Ulrich Beck's "Risk Society" [Recensio]". *Radical Philosophy*. 67: 3–12.

32. Scott, A. 2000. "Risk Society or Angst Society? Two Views of Risk, Consciousness and Community". In: *The Risk Society and Beyond*. London: Sage Publications. P. 33–46.

33. Susen, S. 2009. "Between Emancipation and Domination: Habermasian Reflections on the Empowerment and Disempowerment of the Human Subject". *The Warwick Journal of Philosophy* 20: 80–110.

34. Tully, J. 1989. "Wittgenstein and Political Philosophy: Understanding Practices of Critical Reflection". *Political Theory* 17(2):172–204.